

Barcelona'nın Müzik Sarayları

La Rambla'nın simetrik bir dizi halinde biteviye kıvrılan ağaçlarının arasında kaybolan insan ve turist selinin içine düştüğümüz Barcelona'da Drassanes metro durağından çıkarken ilk olarak bizleri 60 metre yüksekliğinde bir sütunun tepesinde duran ve kendinden emin bir ifadeyle ufku işaret eden Christopher Columbus heykelinin silüeti karşıladı. Burada bulunan eski Kraliyet tersanelerinden ötürü "Drassanes" adı verilen bu metro istasyonunda esaslı Arapçadan gelen ve İtalyancada olduğu gibi Türkçemizde de "tersane" olarak kullanılan ortak bir Katalan kelimesini keşfetmiş olmaktan dolayı derhal bir sıcaklık duyuyorum bu Batı Akdeniz'in tarihi Katalan başkentine. Columbus Amerika Kıtası'na yaptığı ilk yolculuktan sonra 1493'te beraberinde getirdiği ve şehrin Gotik Katedrali'nde kendilerine Hıristiyanlığı kabul ettirdiği yerlilerle birlikte ilk olarak burada Kraliçe I. Isabella ve Kral Ferdinand'ın huzuruna çıkmış; dolayısıyla bu heykel de 1888'de açılan Uluslararası Barcelona Fuarı'nda bu tarihi olayı hatırlatmak üzere şehrin limanına, buraya denizden gelen ziyaretçiyi karşılayan bir noktaya dikilmiş. Ancak Columbus'un eli, keşfettiği yeni dünya yerine, doğduğu söylenen Cenova şehrini işaret ediyor.

Barcelona'nın silüetine uzaktan ilk defa bakan yabancıyı esasta, boyutları ve heybetiyle, bu şehirde karşılayan ve bu şehrin sadece coğrafi keşiflerde değil, Katalanların Art Nouveau'su olarak bilinen "modernista" mimari üslubunda,

Antoni Gaudí (1852-1926).

Dr. Emre Aracı, Katalan Müzik Sarayı ve Gran Teatre del Liceu'nun tarih ve müzik ile sarmalanmış atmosferini sayfalarımız arasına taşıyor.

zamanının ötesindeki ruhani bir dünyanın bilinmeyen boyutlarının keşfinde de ne derece önemli adımlar attığını gösteren gerçek anıt ise, hiç şüphesiz hâlâ inşaatı devam eden muhteşem Sagrada Familia Katedrali'dir. Şehre kol ve kanat geren bu ulu ve ilahi yapı esasında aynı Christopher Columbus gibi elini ufka uzatmış bir başka kâşifin; dalgalı okyanusta karayı arayan bir gezgin gibi, maneviyatının engin denizlerinde sabırla ve özveriyle sanatçı ruhunun ona tattırdığı, ama etrafındakilerin doğal olarak göremedikleri o ütopyayı arayan Antoni Gaudí'nin (1852-1926), kendi heykeli üzerinde durmasa da, ruhunun asaletinin yüce göklere taşındığı ve burada dimdik durduğu anıttır. Onun işaret ettiği yön ise meşhur olmak arzusuyla tutuşarak vanite çukurunun içine düşen pek çok sanatçının aksine kendisini hayattan soyutlamak pahasına da olsa

benliği ile samimi ve dürüst bir şekilde bütün hayatını eserine vakfeden gerçek sanat adamının yoludur. Antoni Gaudí i Cornet, Kutsal Aile anlamına gelen, Sagrada Familia Katedrali'nin inşasını, proje 1882'de hayata geçirildikten bir yıl sonra üstlenmiş ve hayatının son 15 yılını tamamen buraya vakfetmiş. Farklı cephelerinde, doğum ve ölüm gibi Hz. İsa'nın hayatından değişik kesitlere yer verilen ve iç tavanını taştan ağaç kütüğü ve yaprak dalları havasındaki dev sütunların taşıdığı katedralde İncil'den alınan semboller ayrıntılı bir şekilde kullanılmış. Trajedi, yaratan insanın hayatının ayrılmaz bir parçası olduğuna göre; yaşamı sırasında

Palau de la Música Catalana'nın cephesi, (© Ricard Pla i Pere Vivas).

eserlerinin sessiz hayranları olsa ve kendisini destekleyen önemli hamiler bulunsa da, Gaudi'nin tasarımları, devrinde sık sık gazetelerde alay konusu olmuş; onu kıskanan ve taşıyanlar eksik kalmamıştır. Bekâr yaşantısı ve aile fertlerinin peş peşe ölümü onu perişan bir yalnızlığa iterken şantiyesinde yaşamağa başladığı Sagrada Família Katedrali'nin inşaatı tek yaşam bağı durumundadır. Dev projesini hiç bir zaman bitiremeyeceğini bilse de "benim müşterimin acelesi yok" diyerek ilahi bir inançla çalışmalarına devam eder. 73 yaşında bir tramvayın altında ezilince de Barcelona sokaklarında kimse onu tanımaz bile; üstelik hırpani ceketinin cebinden birkaç kuru üzüm tanesi ve İncil dışında hiç para çıkmadığı için de kimsesizlerin kaldırıldığı zavallı bir hastaneye yatırılır. Burada üç gün sonra, 10 Haziran 1926'da Katalanların belki de gelmiş geçmiş en önemli mimarı öylece vefat eder, gider. Yarım kalan Sagrada Família inşaatının orijinal proje ve maketleri de ne yazık ki 1936-1939 İspanyol Sivil Savaşı sırasında yakılarak yok edilir. Bugün Barcelona ve Gaudi isimleri neredeyse özdeşleşmiş durumda. Önünde her gün binlerce turistın gezmek için sıraya girdiği bir taş madenine benzetilen Casa Milà ve St George'un canavarla savaşma efsanesine gönderme yapan, dışı adeta kemiklerle bezeli gibi duran ve tek bir düz çizginin bulunmadığı Casa Batlló, canavarın sırtını andıran çatısı ve buraya saplanan haçlı kılıcın kabzası ile Barcelona'nın teatral sokaklarında burayı dolaşanlara adeta bir açık hava sahnesinde hızla değişen dekorlar etkisini yaşatır.

La Rambla'da göze çarpan ve donmuş birer heykel gibi durarak zaman zaman önlerine atılan paraya teşekkür için hareket eden birbirinden farklı -kimi canavar kılığına girmiş, kimi Mısır firavunu gibi beliren- canlı insan heykelleri ise, bu sokak operasını tamamlayan son detaylardır adeta. Bir keresinde bir bayram seyahatinde Barcelona sokaklarını gezen bir kuzenim Don Kişot kılığında girmiş böyle bir figürana az bir para atınca, canlı heykelden Türkçe olarak işittiği "şu bayram gününde oldu mu bu abla?" cümlesinden sonra şok geçirmiş. Yani Barcelona sokaklarında Türk Don Kişot'lar da ara ara çıkabiliyor insanın karşısına. İnebahtı'da bize karşı savaşan Cervantes dört buçuk asır sonra 'acaba ne düşünürdü' diye düşünüyorum kendi kendime bu global dünyanın giriftliğinde. Ama İstanbul'un kardeş şehirlerinden biri olan Barcelona sokaklarında adeta Aziz Nesin'den çıkma bu gerçek hikâyeyi hatırlamak yüzümüze haklı bir tebessüm getiriyor. Geniş caddeleri ve Gotik Ortaçağ labirentlerinde hissettiğimiz Columbus zaferi, Gaudi trajedisi ve Cervantes komedisi bizleri bu defa Barcelona'nın gerçek sanat sahnelerini keşfe itiyor; işte o zaman tahminlerimizin de ötesinde bir muazzam dünya ile karşılaşyoruz. İlk durağımız Palau de la Música Catalana, yani Katalan Müzik Sarayı.

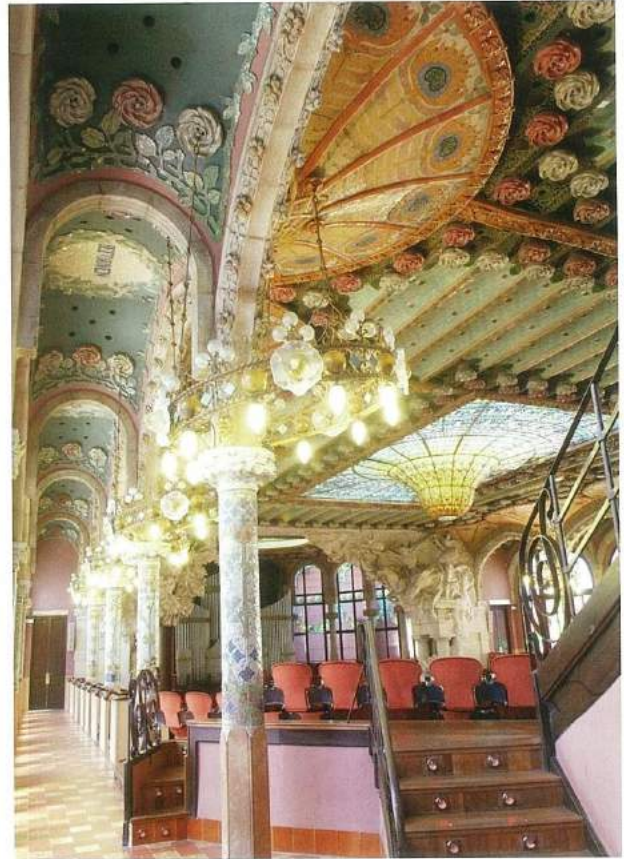
Palau de la Música Catalana-Katalan Müzik Sarayı

Katalan milliyetçiliğinin ön plana çıktığı yıllar olan 1891'de Katalan müziğini ilerletmek amacıyla kurulan "Orfeo Català" Koro Cemiyeti için 1905 ve 1908 yılları arasında

Palau de la Música Catalana'nın dış cephesinden kolonlar, (© Antoni Gaudí).

Palau de la Música Catalana, (© Antoni Gaudí).

Palau de la Música Catalana, (© Antoni Gaudí).

Palau de la Música Catalana konser salonu, (© Antoni Bofill).

mimar Lluís Domènech i Montaner (1850-1923) tarafından inşa edilen Barcelona'nın UNESCO listesindeki bu eşsiz müzik sarayı, içinde işitilen güzel seslerin insan hissiyatı üzerindeki etkilerle görsel anlamda da yarışmasına, zarafet ve ince işçiliğin, süsün ve renk cümbüşünün doruğa çıktığı bir saraydan öte kutsal bir tapınak havasında. İnsanoğlunun "Belle Époque" olarak tanımladığı o kibar ve ince ruh devri mimarisinin günümüze mucizevi bir şekilde orijinal halinde ulaşan yegâne örneklerinden biri olan bu sanat kompleksi güzel hislerin uyandırdığı yankıyı içinde duyabilenlerin kısa zamanda berberinde gelen sarhoşluğu tadabilecekleri büyüklü bir mabet havasını andırıyor. Dolayısıyla burada bir konser dinlemeden önce sadece binayı tek başına gezmek kesinlikle daha akıl kârı; zira bunu da her saat başı gerçekleşen turlarla yapmak mümkün.

Kırmızı tuğla cephesiyle ilk anda göze çarpan ve İspanyol mimarisinde sık sık görülen Arap etkisindeki kubbe ve minaresinin yanı sıra kemer hatlarında hissedilen şark üslubuyla birlikte Katalan müziğini sembolize eden anıtsal bir heykel grubunun birinci kat köşesinde yer aldığı bina, organik çiçek motiflerinin mozaiklerle sarmalandığı eklektik bir yumak adeta. Ancak devrinin diğer modernista yapılarıyla kıyaslanacak olursa, bu süslü cephenin arkasında yatan her şey rasyonel bir konser salonunun gereksinimini karşılayacak şekilde düşünülmüş. Katalan Korosu'nu ve dernek üyelerini tasvir eden büyük bir tablonun dış cepheye mozaik bir rölyef halinde işlenmiş olması ve Palestrina, Bach, Beetho-

ven ve Wagner gibi bestecilerin yine dış cephede büstlerinin yer alması Katalan milliyetçiliğinin evrensel müziğin temsilcileri olarak gördüğü bu besteciler ile tapınağını paylaşıyor olmasındaki gururu sembolize etmekte. Zaten bu tema olduğu gibi konser salonunun içine de taşınmış; sahnenin sağ yanında Beethoven'ın büstü ve Wagner'in "Valküre" atları bulunurken, karşı tarafında ise, Katalan halk müziğine gönderme olarak derneğin meşhur koro şeflerinden Anselm Calvé'nin büstü ve taşa işlenmiş dev bir ağacın altında ise bir grup koristin geleneksel bir Katalan halk şarkısı olan Les Flors de Maig'i (Mayıs Çiçekleri) söylerken betimlendikleri dikkati çekiyor. Bu iki farklı müziği temsil eden kompozisyonun ise, salonun ortasındaki kemerde birleştikleri görülüyor. Nitekim Katalan Müzik Sarayı daha açıldığı 9 Şubat 1908 gününden beri klasik Batı müziğinin dışında da değişik türdeki müzikleri bünyesine almış ve almaya da devam ediyor.

Binayı gezdiren rehber havanın güneşli olmasından faydalanarak bir süre salonun tavan vitraylarından sızan ve genç kızlardan oluşan bir koronun ortasındaki güneşi temsil eden bir kompozisyonun akseden değişik tonlardaki renk cümbüşünü benliğimize alabilmemiz için bizlere koltuklara oturmamızı tavsiye etti; dev bir kaleydoskopun içine girmiş gibiydik sanki. Ardından sıra sahnenin ortasında yer alan büyük orgun çalınmasıyla birlikte salonun akustüğünün gösterilmesine gelmişti. Parlak ve net bir şekilde işittiğimiz Mendelssohn sonatının titreşimleri görsel damagımıza bu

Gran Teatro del Liceu'nun dış cephesi, (© Antoni Bofill).

defa da ses boyutunun mükemmeliyetini eklerken içimdeki tek garip his bu ziyafetin bir bilgisayar tarafından veriliyor oluşuydu. Zira rehberimiz bu mini konseri elinde tuttuğu uzaktan kumanda aletin düğmesine basarak başlatmıştı; belki de bu romantik ortamın en anti-romantik unsuruydu bu, ancak yine de Katalan Müzik Sarayı'nın insanı süslü ipek bir kumaş gibi saran zarif dokusunu bozmaya yetmiyordu. Burada sahneye kimler çıkmamıştı ki: Maurice Ravel, Sergei Prokofiev, Igor Stravinsky, Manuel de Falla, Arnold Schoenberg, Anton Webern, Georges Enescu, Darius Milhaud, Francis Poulenc ve Arthur Honneger. Joaquin Rodrigo'nun meşhur "Aranjuez" gitar konçertosu da ilk defa 9 Kasım 1940'ta burada seslendirilmişti.

Gran Teatro del Liceu

Katalan Müzik Sarayı'nın üzerimizde yarattığı etki henüz dağılmamışken bu defa La Rambla üzerinde bir başka sanat tapınağı bizlere kapılarını açtı: Gran Teatro del Liceu. Burası Barcelona'nın 4 Nisan 1847'de açılan büyük ve tarihi opera binası; ancak Katalan Müzik Sarayı'na kıyasla pek de tarihli bir geçmişi olduğu söylenemez. Kökleri 1837'de kurulan bir müzik lisesine dayanan

ve dolayısıyla günümüzde de "Liceu" adını taşıyan bu opera binasının inşası tamamen özel iştirakla finanse edilmiş. O devir Avrupa tiyatrolarında adet olduğunun aksine Liceu'da bir kraliyet locasının mevcut olmayışının sebebi ise, İspanya Kraliçesi II. Isabella'nın binanın inşaa fonuna maddi yardımında bulunmamış olması ile alakalı. Zira o devre İstanbul'da bile 4 Kasım 1848'de yeniden inşa edilerek açılan Halepli Katolik Naum ailesine ait Pera'nın İtalyan Tiyatrosu'nda dahi binanın inşaa fonuna büyük katkılarda bulun

olan Sultan Abdülmecid'in şahsına ayrılmış süslü bir saltanat locası bulunmaktaydı. Liceu'da oynanan ilk opera ise, bugün bir portresi tiyatronun antre tavanını altın varaklı bir madalyon içerisinde süsleyen Gaetano Donizetti'nin Anna Bolena operası olmuş. Yeri gelmişken o devre Gaetano Donizetti'nin ağabeyi Giuseppe Donizetti'nin de Osmanlı Askeri Muzikaları Baş Ustakarı olarak İstanbul'da Sultan Abdülmecid'in hizmetinde olduğunu belirtmekte fayda var. Ziyaretimiz esnasında Liceu'da English National Ballet'nin performansları olmasına rağmen biz yine de tiyatroyu bir rehber eşliğinde gezmeği tercih ettik.

Bütün ihtişam ve güzelliğine rağmen Liceu'da ziyaretçiyi hayal kırıklığına uğratan en

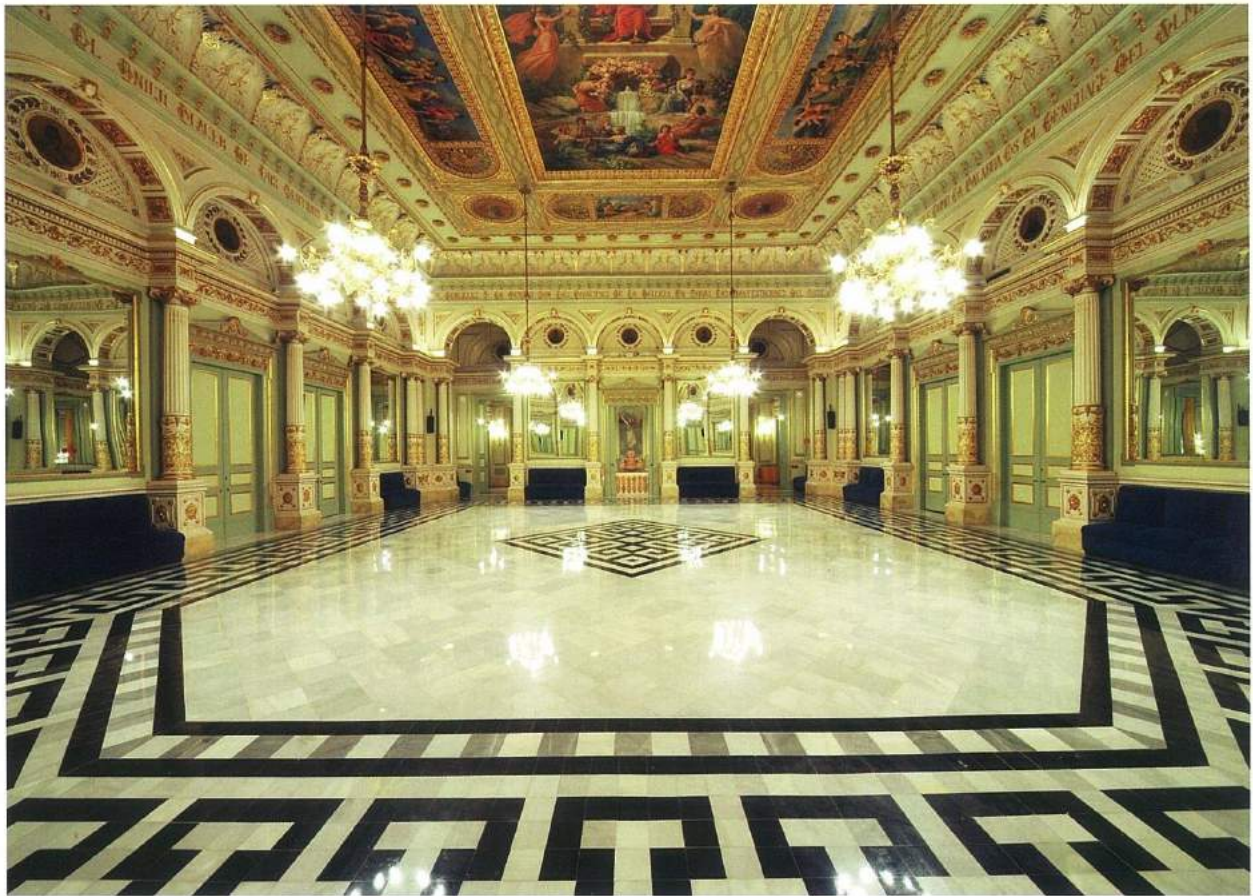

Gran Teatro del Liceu'nun bombalanması ile ilgili Le Petit Journal'ın kapağında çıkan haber.

Gran Teatro del Liceu, (© Antoni Bofill).

Gran Teatro del Liceu, (© Antoni Bofill).

Gran Teatro del Liceu konser salonu, (© Antoni Bofill).

Gran Teatro del Liceu konser salonu sahnesi, (© Antoni Bofill).

büyük unsur burasının orijinal haline sadık kalınarak da olsa tamamen yeniden inşa edilmiş olması. Dolayısıyla tarihin soldurduğu o zarif yaşlı hanımların asaletinin yerine mecburen ciddi bir estetik müdahaleden geçmiş bir dost ile karşılaşıyorsunuz. Ne yazık ki Liceu'nun oditoryumu 31 Ocak 1994'te çıkan büyük bir yangın sonucu tamamen yok olmuş. Esasında bu tiyatronun geçirdiği ikinci yangın; zira 9 Nisan 1861'de de Liceu ciddi bir yangından sonra tekrar inşa edilmiş. Tiyatronun tarihçesinde bir başka felâket de 7 Kasım 1893 gecesi sezonun ilk temsili olan Rossini'nin Guillaume Tell operasının ikinci perdesi sırasında partere anarşist Santiago Salvador tarafından atılan iki Orsini bombasından birisinin patlayarak yirmi iki kişinin ölümüne ve otuz beş kişi-

nin yaralanmasına sebep veren ve devrin sosyal huzursuzluğunu sembolize ederek Barcelona'yı şoka uğratan elim saldırı olmuş. Gaudi dahi Sagrada Familia'daki detaylı süslemelerinde şeytani bir işçinin eline orsini bombası verirken betimlemekten geri kalmamış. Tiyatro Ocak ayında tekrar açıldığında ise, uzun bir süre saygı olarak temsilde ölenlerin koltukları boş bırakılmış.

Altın varakla süslü beş kat balkonlu, kırmızı kadifeden koltuk ve locaları ile birlikte toplam 2292 kişilik kapasitesiyle bugün Gran Teatro del Liceu Avrupa'nın en büyük opera binaları arasında. Aralarında Leyla Gencer'in de bulunduğu Maria Callas, Teresa Berganza, Dietrich Fischer-Dieskau, Renata Scotto ve Elisabeth Schwarzkopf gibi pek çok meşhur isme ev sahipliği yapmış. Hatta 1955 senesinde ilk defa Bayreuth Festivali Almanya dışında burada Wagner'in operalarından seçme temsiller vermiş.

Opera binası aynı zamanda özel bir kapı aracılığıyla içinden fuaye ve oditoryuma geçilebilen ve tiyatronun açılışının hemen ardından 1847'de kurulan "Circulo del Liceo" klübünü de bünyesinde barındırıyor. İngiliz centilmen kulübü düzeninde kurulan Barcelona'nın bu seçkin müessesine uzun yıllar ise, başvuruda bulunan Montserrat Caballé de dahil, hanımlar üye olarak kesinlikle alınmamışlar. Bu durum 1994 yılında tiyatronun belediyeye devredilmesinin ardından bağımsız idarenin sona ermesine kadar sürmüştü. Bununla birlikte fuayedeki kilitli kapısının önünden geçtiğimiz kulüp hâlâ tiyatrodaki seçkin mevcudiyetini devam ettiriyor.

Modern dünya bürokrasisinin hükmü doğrultusunda yapay bir şekilde kültür başkentleri icat edilen bir çağda, esasta gerçek kültür yaratmanın ne olduğunu, asırlar öncesinde sanat uğruna dikilen o güzel tapınaklarla bezeli Barcelona'da daha da iyi anlıyor insan... □